

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים עצמאיים

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעותיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
פרק ראשון	—	פיוט ושירת ימי הביניים	(10×2)	—	20 נקודות
פרק שני	—	שירה חדשה	(10×2)	—	20 נקודות
פרק שלישי	—	פרוזה (נובלה, סיפור קצר, סיפור חסידי)	(12×2)	—	24 נקודות
פרק רביעי	—	מחזה	(14×1)	—	14 נקודות
פרק חמישי	—	קריאה מונחית וספרות מתורגמת	(11×2)	—	22 נקודות
	—	סה"כ		—	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: אין.

הערה: הנבחנים ב־3 יחידות לימוד ייבחנו בחלק נוסף, בעל פה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — פיוט ושירת ימי הביניים (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה — 10 נקודות).

פיוט ושירת ימי הביניים

1. ובכן גדולים מעשי אלקינו / רבי אלעזר הקליר

לפניך שתיים מן המחרוזות בפיוט "ובכן גדולים מעשי אלקינו". קרא אותן, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהן.

מעשה אנוש: תחרות רחמיו, / שקר נאמיו,

רבים אשמיו, / קצר ימיו,

ואיך יתגאה אנוש פחציר ימיו?

מעשה אלקינו: המפיר עולמי עד, / וסופר ומונה עדי עד,

זיו מושבו נועד, / חלד צופה במסעד,

לכן יתגאה המביט לארץ ותרעד!

א. בשתי המחרוזות יש אזכורים מן התנ"ך המסייעים לתיאור האדם והקב"ה.

ציין אזכורים אלה, והסבר מה אפשר ללמוד מהם על האדם ועל הקב"ה. (6 נקודות)

ב. סימני הפיסוק בסיום של כל מחרוזת מסייעים בבניית הרעיון המרכזי בפיוט.

הסבר והדגם קביעה זו. (4 נקודות)

2. רבי שלמה אבן גבירול ורבי יהודה הלוי

רבי שלמה אבן גבירול ורבי יהודה הלוי מעלים בקשות בשיריהם.

פרט את התוכן של שתיים מן הבקשות (בקשה אחת משיר של רשב"ג ובקשה אחת משיר

של ריה"ל). בתשובתך כתוב גם למי מופנית כל אחת מן הבקשות.

3. שחר אבקשך / רבי שלמה אבן גבירול

א. הסבר מהו "שיר רשות".

בתשובתך הצג שניים מן המאפיינים של שירי רשות. (6 נקודות)

ב. בשירי רשות רבים באה לידי ביטוי שאיפת הדובר להתקרב לבוראו.

הבא שתי דוגמאות לשאיפה זו מן השיר "שחר אבקשך", והסבר כיצד כל אחת מן

הדוגמאות מבטאת את השאיפה להתקרב לבוראו. (4 נקודות)

4. ציון הלא תשאלני; לבי במזרח / רבי יהודה הלוי

לפניך בתים 17-21 מן השיר "ציון הלא תשאלני". קרא אותם וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

יָנַעַם לְנַפְשִׁי הַלֵּךְ עִרְם וַיַּחַף עָלַי / חֲרָבוֹת שְׁמָמָה אֲשֶׁר הָיוּ דְּבִירֶיךָ,

בְּמָקוֹם אֲרוֹנְךָ אֲשֶׁר נִגְנְזוּ, וּבְמָקוֹם כְּרוּ- / בֵּינְךָ אֲשֶׁר שָׁכְנוּ חֲדָרֵי חֲדָרֶיךָ!

אֲגִזּוּ וְאֲשַׁלִּיךְ פֶּאֶר נְזִירִי וְאֶקֶב זְמֶן, / חָלַל בְּאַרְצְךָ טְמֵאָה אֶת נְזִירֶיךָ –

אֵיךְ יַעֲרֹב לִי אֶכֶל וְשִׁתוֹת בָּעֵת אֶחְזָה, / כִּי יִסְחָבוּ הַכְּלָבִים אֶת כְּפִירֶיךָ?

אוּ אֵיךְ מְאוֹר יוֹם יִהְיֶה מְתוֹק לְעֵינַי בְּעוֹד / אֶרְאֶה בְּפִי עֲרָבִים פִּגְרֵי נְשָׁרֶיךָ?

א. פרש בתים אלה, הצג רעיונות דומים הנזכרים הן בשיר זה הן בשיר "לבי במזרח", והסבר אותם. (6 נקודות)

ב. הצג שתי דוגמאות להגזמה. דוגמה אחת מבתי השיר "ציון הלא תשאלני" שלפניך ודוגמה אחת מן השיר "לבי במזרח", והסבר כיצד דוגמאות אלה תורמות להדגשת הרעיון המרכזי המשותף לשירים אלה. (4 נקודות)

פרק שני — שירה חדשה (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 5-7 (לכל שאלה — 10 נקודות).

5. רחל / א' מרגלית

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך ציטוטים (1)-(4) מן השיר "רחל". בחר בשלושה מהם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) וְסֵפֶר לָךְ בָּנִי וּבְנוֹתַי וּכְאֵבוֹ וּשְׁלוֹמוֹ.

(2) וְרָקֵם אֶתְךָ מִחֶרֶז וְנָח אֶתְךָ אֶתְמִלּוּ [...]

(3) [...] וְלִבָּם הִקְשָׁה

כָּבֵד תּוֹלָה עַל קוֹלֵב פֶּתַחךָ אֶת כְּסוּי

שְׂרִיוֹנוֹ [...]

(4) וּבְכִיךָ הִתְמִיד מִחֻלְחַל בְּגָרוֹנוֹ

הִיבֵשׁ הַחֲכוּךְ, הַלְבִּדִי.

על פי שלושת הציטוטים שבחרת, אפיין את הקשר בין הבן לאמו. (6 נקודות)

ב. ציין והדגם שניים מן האמצעים האמנותיים בציטוטים (1)-(4). (4 נקודות)

6. צָרוֹר / צ' יאיר; עֲרֵגָה / ה' תראל

א. לפי כל אחד מן השירים "צרוֹר" ו"ערגה", הסבר כיצד המשוררים מערערים את הדימוי

המקובל של העופות הנזכרים בהם. (6 נקודות)

ב. ל"שמץ צרוֹר מעפרי האדמה" מן השיר צרוֹר ול"אשפה" מן השיר ערגה יש אותה משמעות.

הסבר משמעות זו. (4 נקודות)

7. שיר שלא נלמד

קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אַל הַחוּף / ה' תראל

הַסְפִּינוֹת הַהֲדוּרוֹת
שֶׁיֵצְאוּ לַיָּם הַגָּדוֹל
נָסוּ
לְשִׁכְחַ
אוֹרוֹ הַטּוֹב
שֶׁל הַמַּגְדָּלוֹר
הַנֶּאֱמָן.

וְעִין הַפֶּנֶס הַזָּמָן,
הַנִּשְׁאַה מִגַּל וּמִקְצָף,
מְאוֹתָת
עֲדִיָּה
בְּשִׁלּוֹה בּוֹטָחַת:
רַק זֶה הַדֶּרֶךְ
אַל הַחוּף!

הספינות, המגדלור והפנס הם סמלים שבאמצעותם נבנית המשמעות של שיר זה.

הסבר והדגם קביעה זו.

פרק שלישי — פרוזה (נובלה, סיפור קצר, סיפור חסידי) (24 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 8-11 (לכל שאלה — 12 נקודות).

נובלה

8. ולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי

ביצירות ספרות רבות ההתנהגות והמראה של הדמויות משמשים אמצעי לאפיון עקיף שלהן. תאר את ההתנהגות של ולודיה ואת המראה שלו, והסבר מה הם מלמדים על דמותו.

סיפור קצר

9. מעשה בזוג נעליים / הרב דוד זריצקי

לנעליים בסיפור יש תפקיד בעיצוב הדמויות ובעיצוב מערכת היחסים ביניהן. הסבר והדגם קביעה זו.

10. חיים שמי / משה פראגר

- א.** הסבר שתי משמעויות סמליות בסיפור "חיים שמי". (6 נקודות)
- ב.** קידוש השם בשואה בא לידי ביטוי באופנים שונים, כמו שמירת המצוות והליכה למוות בגאון.
- הסבר כיצד אופנים אלה של קידוש השם באים לידי ביטוי בסיפור "חיים שמי". (6 נקודות)

סיפור חסידי

11. השם המאיר — החוזה ובעל העגלה / וואלדען

הסיפור "השם המאיר — החוזה ובעל העגלה" בנוי מסיפור מסגרת וסיפור פנימי. הסבר כיצד סיפור המסגרת והסיפור הפנימי מאירים זה את זה.

פרק רביעי — מחזה (14 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 12-13 (לכל שאלה — 14 נקודות).

לישראל תהילה / רבי משה חיים לוצאטו

12. בחר בשלוש מן הדמויות האלה: יושר, רהב, סכלות, המון, וכתוב מהו הקשר בין שלוש הדמויות שבחרת ובין הדמות תהילה.

מה מאפיין את הקשר בין תהילה ובין כל אחת משלוש הדמויות שבחרת? הסבר והדגם את דבריך.

13. ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. בחר בשתיים מן הדמויות האלה: אמת, דמיון, סבלנות, והסבר את תפקידן במחזה. (4 נקודות)

ב. לפניך שני קטעים מן המחזה (1) ו-(2). בחר באחד מהם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) שכל: בִּין לְהַבּוֹת חֹם, בִּין חֲרִבּוֹנֵי קִיץ

קִדְרוֹת עֲרֶפֶל עַת כְּסוֹ שָׁמַיִם,

תַּחֲחִיל לְקוֹל רַעֲמָם אֶרֶץ מִתְחַת,

בְּבֶרֶק כְּחֵץ בְּרַק וּבְכַפֶּרֶק רוּחַ

הָרִים בְּנִבְלֵי חֶרֶשׁ,

אֶל-קוֹל הַמּוֹן הַגָּשֶׁם

עַת תִּתְחַרֵּשׁ כָּל-אֶזוֹ,

יִתְחַדּוּ יְנוֹסוֹן כָּל-חֵיתוֹ בִּיעֹר,

יִדְאוּ בְּגֵי יוֹנָה אֶל-חֲגוֹי סֵלַע, -

רַגַע בְּהוֹד אוֹרוֹ הֵן יִזְרַח שָׁמַשׁ,

יִבְקַע וְהַפִּיץ כָּל-עֵנָן וְחֹשֶׁךְ,

וַיְהִי כְּלֹא הָיָה אֵז כָּל הַסָּעִר;

(2) סכלות:

עֲתָה, גְּבִרְתִּי, שְׁבִתִּי
וּבְפִי פְּלָאִים, מְשֻׁמָּעַם גְּבִהָלְתִּי.
רֶהֱב לְאִטּוֹ אֶת-תִּרְמִית בִּנְעַר
מִתְהַלְּכִים הָיוּ, יַעַת נִרְאָה פֶּתַע
עָרוֹב מְאֹד כָּבֵד (לְבִי יִנּוּעַ
מִדִּי אֲדַבֵּר); דָּב, נֶמֶר וְשֹׁחַל
רָבִים כְּחוֹל הַיָּם, וַיִּתְּעֻבוּ
אוֹתָם כְּשֶׁה אֶחָד לְטָרֶף גַּם-יָחַד.

[...]

רֶהֱב וְתִרְמִית אֲזַי מֶהֱם נִמְלָטוּ
וַיִּמְהָרוּ וַיִּשׁוּבוּ הָעִירָה.

אל מי פונה הדובר בקטע שבחרת? הסבר את דבריו, וכתוב מדוע הוא אומר אותם.

(10 נקודות)

פרק חמישי — קריאה מונחית וספרות מתורגמת (22 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 14-17: על שאלה אחת מן הקריאה המונחית (שאלות 14-15) ועל שאלה אחת מן הספרות המתורגמת (שאלות 16-17) (לכל שאלה — 11 נקודות).

קריאה מונחית

ענה על אחת מן השאלות 14-15.

14. על פי אחד מספרי הקריאה המונחית, תאר והסבר את ההשפעה של המשפחה או היעדר המשפחה על התנהגות הדמות המרכזית, על תפיסת עולמה ועל יחסיה עם דמויות שמחוץ למשפחה.

15. אחד האמצעים לאפיון דמות הוא תיאור התנהגותה, למשל דפוסי התנהגות קבועים, מעשה יוצא דופן, הימנעות מפעולה. הסבר והדגם קביעה זו, על פי ההתנהגות של הדמות המרכזית באחד מספרי הקריאה המונחית.

ספרות מתורגמת

ענה על אחת מן השאלות 16-17.

16. המשורר / א' גונזלס

הדמות המרכזית בסיפור זה מפרשת את המציאות הנגלית לעיניה על פי מחשבותיה המוקדמות ודבקה בהן, אף על פי שבמציאות זו יש פרטים רבים הסותרים מחשבות אלה. הסבר והדגם כיצד קביעה זו באה לידי ביטוי בסיפור "המשורר", ובסס את דברך על שתי דוגמאות מן הסיפור.

17. קצירו של המגוצ'י / א' קלארק

מצבי מצוקה מחייבים את הדמות המרכזית בסיפור לגלות את האמת הפנימית שלה. תאר את המצוקה שהדמות המרכזית נקלעת אליה בסיפור "קצירו של המגוצ'י", והסבר מהי האמת הפנימית שהיא מגלה.

בהצלחה!